ЖАН ПІАЖЕ

ХТО ВІН І ЧОМУ ВАЖЛИВИЙ ДЛЯ ПСИХОЛІНГВІСТИКИ?

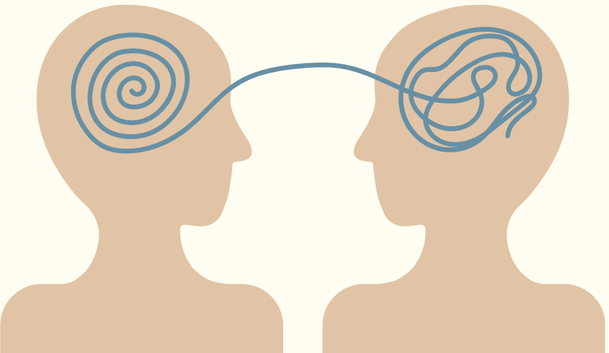

Підготувала: Куян Єлизавета

ЖАН ПІАЖЕ **(1896-1980)**

Швейцарський психолог, епістемолог і дослідник розвитку дитячого мислення. Його дослідження стали дуже важливими для психолінгвістики, тому що Піаже одним із центральних підняв питання: ***як пов'язані розвиток мислення, мовлення та здатність дитини створювати й використовувати символи?***

Народився Піаже 9 серпня 1896 року в Невшателі, Швейцарія, а помер 16 вересня 1980 року в Женеві. Цікаво, що спочатку він узагалі займався не психологією, а біологією та малакологією — дослідженням молюсків. Уже в молодому віці він публікував наукові роботи в цій галузі. Пізніше його зацікавило інше питання: ***як розвивається людське знання***. Сам Піаже розглядав свою головну сферу досліджень як генетичну епістемологію, тобто вивчення того, як виникають і розвиваються структури знання.

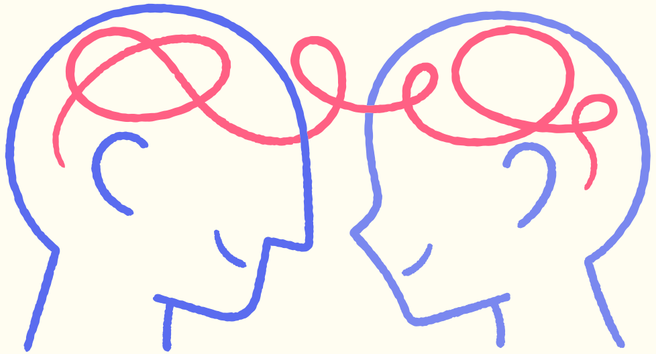

ГОЛОВНА ІДЕЯ ПІАЖЕ ПРО МОВУ І МИСЛЕННЯ

Для психолінгвістики особливо важлива позиція Піаже: ***мова не створює мислення з нуля.*** На його думку, ще до повноцінного мовлення дитина вже має сенсомоторний інтелект — вона пізнає світ через дії, сприймання, повторення та взаємодію з предметами.

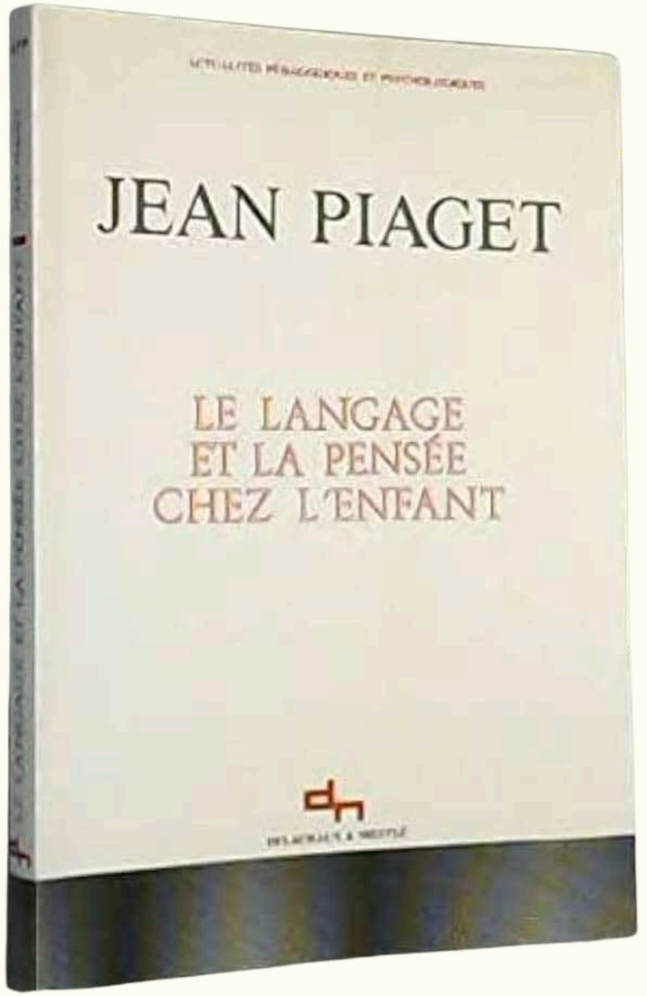
Приблизно наприкінці другого року життя виникає те, що Піаже називав символічною, а пізніше — семіотичною функцією: ***дитина починає бути здатною представляти один об'єкт за допомогою чогось іншого.*** Наприклад, слово може представляти предмет, жест — певну дію, паличка у грі — «коня». Мова для Піаже є одним із проявів цієї ширшої здатності, поряд із символічною грою, малюванням, психічними образами та відстроченим наслідуванням.

Для Піаже спочатку розвивається здатність дитини символічно представляти світ, а мова стає одним із найважливіших засобів такого представлення.

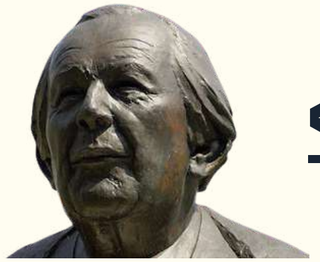
«МОВА І МИСЛЕННЯ ДИТИНИ»

Він зовсім не заперечував значення мови. Навпаки, Піаже підкреслював, що завдяки мовленню дитина може говорити про відсутні предмети, минулі чи майбутні події, виходячи за межі того, що вона безпосередньо бачить перед собою. Мова також включає досвід у систему понять і таким чином суттєво розширює можливості мислення.

Для психолінгвістики особливо важлива книга Піаже «Мова і мислення дитини» — Le langage et la pensée chez l'enfant, опублікована 1923 року. Це була його перша велика психологічна книга. У ній Піаже досліджував дитяче мовлення та намагався через нього зрозуміти специфіку дитячого мислення.

Саме тут він розвиває поняття егоцентричного мовлення.

«МОВА І МИСЛЕННЯ ДИТИНИ»

Піаже помітив, що маленькі діти часто говорять уголос не стільки для того, щоб передати інформацію співрозмовнику, скільки супроводжуючи власну діяльність. Наприклад, дитина грається й коментує свої дії, не перевіряючи, чи слухає її хтось.

Піаже пов'язував таке мовлення з егоцентризмом дитячого мислення — труднощами маленької дитини враховувати позицію іншої людини. У процесі розвитку, соціальної взаємодії та децентрації мислення мовлення стає дедалі більш комунікативним.

Тут є важлива деталь: слово «егоцентризм» у Піаже не означає егоїзм. Йдеться про пізнавальну особливість — дитині складно одночасно бачити ситуацію зі своєї та чужої точки зору.

ПІАЖЕ І ВИГОТСЬКИЙ: ЦІКАВА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА СУПЕРЕЧКА

Саме питання егоцентричного мовлення стало одним із відомих пунктів розбіжності між Жаном Піаже та Левом Виготським.

Піаже спочатку розглядав його переважно як прояв недостатньої соціалізації дитячого мислення. Виготський запропонував інше пояснення: таке мовлення має важливу функцію саморегуляції поведінки. Згодом, за Виготським, воно не просто зникає, а значною мірою переходить у внутрішнє мовлення, за допомогою якого людина планує та контролює свої дії.

Тому для психолінгвістики роботи Піаже важливі ще й тим, що вони спричинили одну з центральних дискусій XX століття щодо зв'язку зовнішнього мовлення, внутрішнього мовлення і мислення.

ПІАЖЕ ПРОТИ ІДЕЇ, ЩО МОВА ПОВНІСТЮ ВИЗНАЧАЄ МИСЛЕННЯ

За Піаже, розвиток інтелектуальних структур не можна пояснити лише засвоєнням слів або граматики.

Дитина повинна активно конструювати знання, взаємодіючи зі світом. Для пояснення цього процесу Піаже використовував поняття:

- асиміляція — включення нового досвіду в уже наявні когнітивні схеми;
- акомодація — зміна власних схем відповідно до нового досвіду;
- урівноваження — процес встановлення нового балансу між попередніми знаннями та новою інформацією.

Саме тому його підхід називають конструктивістським: дитина не просто пасивно отримує інформацію від дорослих, а активно будує систему знань.

ЧОТИРИ СТАДІЇ КОГНІТИВНОГО РОЗВИТКУ

Чотири стадії когнітивного розвитку
(за Жаном Піаже)

Стадії розвитку інтелекту — це не просто вікові періоди, а зміни способу, яким дитина організовує інформацію і значення.

«Дитина — це не мініатюрний дорослий, а мислитель із власною логікою розвитку».
— Жан Піаже

Жан Піаже
(1896–1980)

1

Сенсомоторний період

0–2 роки

Пізнання відбувається переважно через відчуття та дії. Наприкінці цього періоду активно формується здатність до репрезентації.

Відчуваю → Дію → Пізнаю

2

Доопераційний період

2–7 років

Швидко розвиваються мова, символічна гра та уявлення. Водночас мислення ще характеризується егоцентризмом та іншими обмеженнями.

Уявляю → Представляю → Говорю

3

Стадія конкретних операцій

7–11/12 років

Дитина може здійснювати логічні операції, особливо щодо конкретних об'єктів і ситуацій.

Міркую логічно
(на конкретному матеріалі)

4

Формальні операції

з 11–12 років

Розвивається здатність до абстрактного та **гіпотетичного** міркування. Сам Піаже пов'язував формальне мислення приблизно з віком 11–12 років і далі.

Аналізую → Гіпотезую → Мислю абстрактно

Розвиток — це побудова все більш складних способів розуміння світу. — Жан Піаже

ДУЖЕ ЦІКАВА ПОДІЯ: ПІАЖЕ ПРОТИ ХОМСЬКОГО

У жовтні 1975 року в абатстві Ройомон поблизу Парижа відбулася знаменита наукова дискусія, в центрі якої були Жан Піаже та Ноам Хомський. Обговорювали фундаментальне питання:

Що в людських пізнавальних і мовних здібностях є вродженим, а що формується в процесі розвитку?

Хомський захищав ідею спеціалізованих вроджених передумов мовної здатності. Піаже протиставляв цьому свою конструктивістську позицію: складні когнітивні структури не просто «готові» від народження — вони формуються в процесі розвитку через активну взаємодію організму із середовищем.

Матеріали цієї дискусії були пізніше опубліковані у книзі «Language and Learning: The Debate between Jean Piaget and Noam Chomsky». Каталог Національної медичної бібліотеки США прямо класифікує її серед праць, пов'язаних із language, cognition, learning і psycholinguistics.

ЦІКАВІ ФАКТИ

- Піаже почав наукову діяльність дуже рано і спочатку був відомий саме як дослідник молюсків. Пізніше він перейшов від біологічного розвитку до питання розвитку знання — звідси й характерна для його теорії ідея поступового «конструювання» складніших структур.

- У 1955 році Піаже заснував у Женеві Міжнародний центр генетичної епістемології, де разом працювали психологи, філософи, логіки, математики та представники інших дисциплін.

- Він також багато років очолював Міжнародне бюро освіти в Женеві; UNESCO зазначає, що Піаже керував ним близько сорока років.

- Популярний образ Піаже лише як автора «чотирьох стадій розвитку дитини» дуже спрощений. Історики психології наголошують, що його значно ширша наукова програма стосувалася походження і розвитку знання взагалі, а теорія стадій була лише частиною цього проєкту.

